

ÁLLATVÉDELMI ALAPISMERETEK

Az állatvédelmi törvények legfőbb irányelve: büntetendő magatartást tanúsít az a személy, aki az állatnak indokolatlanul (szükségtelenül) jelentős fájdalmat, tartós szenvedést, testi károsodást vagy idegéletteni megrázkódtatást (szorongást, félelemérzetet, stresszt) okoz.

Bevezetés

Az állatok, különösen a gazdasági haszonállatok védelmére vonatkozó szabályok meghatározása az egész világon nagyon érzékeny politikai kérdés, mert figyelembe kell venni az állatok és a termelők érdekein kívül a fogyasztói és társadalmi, valamint esetenként vallási és filozófiai nézeteket is.

A fejlett országokban ma már a magyarra leginkább „állatjóllét”-nek fordítható szakkifejezéseket használják (animal welfare, Wohlbefinden, bien-etre) az általunk még mindig állatvédelemnek nevezett fogalomköre.

Az európai Unió az állatvédelem témakörében számos jogszabályt alkotott, amelyeket a hazai jogrendben meg kellett jeleníteni. Az Európai Közösségnek Unióvá alakulását kimondó 192-es Maastrichti Egyezmény záródokumentuma 24. függelékében a következő szerepel: „A konferencia felkéri az Európai Parlamentet, a Tanácsot és a Bizottságot, valamint a tagországokat, hogy az egységes agrárpolitika, a közlekedés, a belkereskedelem és a kutatás területén dolgozzanak ki és vezessenek be közös jogi szabályozást az állatok jólléte követelményeiről és ezek költségeit teljes egészében fedezzék.”

Több alapító vagy később csatlakozott országnak az EGK-hoz (később EK-hoz, ma az EU-hoz) való tartozása előtt volt már az állatvédelem terén saját nemzeti szabályozása, amely a gazdasági haszonállattartás területét is érintette.

Az állatvédelmi előírások nem extra követelményeket állítanak az állatokkal foglalkozók elé. Azok betartásának „csak” mellékterméke az állatjóllét, mert elsősorban a gondos és felelősségteljes törődés révén az állatok egészségvédelmét, a technológiai-gondozási hibákból adódó megbetegedéseket, húshibákat stb. előzik meg. Ezáltal az állatitermék-előállítás mennyiségi és minőségi mutatóinak javítását szolgálják.

Az állatvédelem tárgya

Az állatvédelem (animal protection, Tierschutz) az embernek a rábízott állatokkal szembeni felelősségéből fakadó tevékenység. Célja nem csupán az állatok kímélete, a fájdalommal vagy szenvedéssel járó környezeti tényezőktől való megóvás, hanem az állategyedek jóllétének megteremtése is az állatok környezetének jobbítása által.

Az állatvédelem köre a gerinces állatfajok egyedeire terjed ki. Az állatvédelem köre nem terjed ki a gerinctelen állatokra (protozoonok, szivacsok és a diffúz idegrendszerű metazoonok), amelyekben még nem fejlődött ki a tudat anatómiai alapját alkotó központi idegrendszer.

Általános alapelvek

Az Európai Tanács 1978. február 20-án európai egyezményt fogadott el a gazdasági haszonállatok védelméről a tartás során. Az Európai Gazdasági Közösség csatlakozott a konvencióhoz és azt a 78/923/EEC számú irányelvként kiadta. Ez a jogszabály a gazdasági haszonállatok tartásáról és ellátásáról rendelkezik, különös tekintettel a iparszerű állattartásra. Az iparszerű tartás olyan tartásmódot jelent, ahol az állatokat olyan számban, olyan körülmények között tartják, valamint olyan teljesítménykényszer alatt állnak, hogy jó közérzetük biztosítása rendszeres gondoskodást kíván.

Az irányelv értelmében az állatot a fajnak megfelelő módon kell tartani, és minden szükségtelen fájdalmat, szenvedést vagy kínzást el kell kerülni. Ezen felül biztosítani kell a fajspecifikus mozgásszabadságot és optimalizálni kell a tartási helyen a fizikai körülményeket.

1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről

Az Országgyűlés

- annak tudatában, hogy az állatok érezni, szenvedni és örülni képes élőlények, tiszteletben tartásuk, jó közérzetük biztosítása minden ember erkölcsi kötelessége,
- elismerve azt a megkülönböztetetten nagy értéket, amelyet az állatvilág egésze és annak egyedei jelentenek az emberiség számára,

- kifejezve azon szándékát, hogy a Magyar Köztársaság tevékeny módon részt vállaljon az állatok védelme és kímélete érdekében kifejtett nemzetközi erőfeszítésekből,

az állatok ésszerű védelmének és kíméletének érdekében az alábbi törvényt alkotja:

I. fejezet: Általános rendelkezések

A törvény célja

1. §. E törvény célja, hogy elősegítse az állatvilág egyedeinek védelmét, fokozza az emberek felelősségtudatát az állatokkal való kíméletes bánásmód érdekében, valamint meghatározza az állatok védelmének alapvető szabályait.

A törvény hatálya

2. § E törvény hatálya kiterjed:

- (1) a) a gazdasági haszon céljából tartott, igénybe vett állatokra;
 - b) a kutatási-kísérleti célra szolgáló állatokra, a vizsgálati és az oltóanyag-céljából tartott állatokra, a génbankként kezelt, valamint a tudományos ismeretterjesztés és az oktatási demonstráció céljából tartott állatokra;
 - c) a verseny- és sportcélra tartott állatokra;
 - d) a pásztorebekre, az őrző-, védő-, mentő-, vakvezető, jelző- és terápiás kutyákra;
 - e) a vadászatra alkalmazott állatokra, ha jogszabály másképpen nem rendelkezik;
 - f) a mutatóanyag vagy bemutatóanyag célra szolgáló állatokra;
 - g) a fegyveres erők, a rendvédelmi szervek, a nemzetbiztonsági szolgálatok és a közfeladatokat ellátó őrszolgálatok feladatainak ellátását szolgáló állatokra;
 - h) a kedvtelésből tartott állatokra;
 - i) a veszélyes állatokra, a házasított állatok gazdátlan egyedeire (kóborállat), az állatkertekben, a vadaskertekben és a vadasparkokban élő (tenyésztő) állatokra, továbbá a vadon élő fajok bármilyen célból fogva tartott egyedeire, ha külön jogszabály másként nem rendelkezik.
- (2) A vadászható vadfajokra, valamint a halászható, horgászható és a természetvédelmi oltalom alatt álló, illetőleg a nemzetközi természetvédelmi egyezmény hatása alá tartozó állatokra külön jogszabályok rendelkezései vonatkoznak.

Az állat kímélete, az állatkínzás tilalma

Az állatot nem szabad

- kínozni,
- emberre vagy állatra uszítani, illetőleg állatviadalra idomítani,
- kényszertakarmányozásra fogni, kivéve az egészségügyi megfontolásból való kényszerű táplálás esetét,
- a kíméletét nem biztosító módon mozgatni és szállítani, elhelyezni,
- a teljesítőképességet felismerhetően meghaladó teljesítményre kényszeríteni,
- természetellenes és önpusztító tevékenységre szoktatni.

Állatok kínzása és elpusztítása

Állatoknak fájdalmat vagy szenvedést szándékoságból és gondatlanságból is okozhatnak tartásuk, hasznosításuk, takarmányozásuk és gyógyszeres kezelésük alkalmával. A civilizáció okozta sérülésekről egyrészt a haszonállatok környezeti ártalmai, másrészt a vadonélő állatokban esett károkkal kapcsolatban volt szó.

Az állatok szándékos kínzása és elpusztítása körébe tartozik az ütlegetés, a sérülés, a fajtalanokodás és a mérgezés elszenvedése. Ide sorolhatók az állatviadatok, valamint a régi babonákból származó népszokások (pl. a Kárpát-medencében a kakas-ütés).

Az állatok gondatlan tartása következtében is előfordulhat fájdalom, szenvedés, megbetegedés és elhullás.

- Szendvedést (distresszt) okoz az állatok zsúfolt elhelyezése, valamint a természetes mozgásigény és más biológiai igények kielégítésének meghiúsulása (frustratio).
- Gondatlanság az is, ha az állatok környezetében (istállóban, udvaron, legelőn) a különféle tárgyak éles, hegyes részeit nem tompítják le, vagy az állatok környezetéből nem távolítják el a drótokat, szegeket és egyéb szúrós tárgyakat, amelyeket legeléskör vagy etetéskor könnyen lenyelhetnek.
- Gondatlanság az is, ha az állat tulajdonosa vagy gondozója nem vet ügyet az állat betegségekre utaló viselkedésre (pl. bágyadtság, étvágytalanság, köhögés, hasmenés,

lázás vagy éppen a normálisnál alacsonyabb hőmérséklete, valamint ellési nehézség esetén), s nem hív állatorvost.

2004. évi X. törvény a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és a hozzá kapcsolódó jogszabályok módosításáról

1. § A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (Btk.) 266/A. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„266/A. § (1) Aki gerinces állat részvételével állatviadalt szervez, tart, ilyen állatviadalra fogadást szervez, vagy fogadást köt, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki állatviadal céljára gerinces állatot tart, tenyészt, kiképez, idomít vagy forgalmaz, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

2. § A Btk. a következő alcímmel és 266/B §-sal egészül ki:

„Állatkínzás

266/B § (a) Aki

a) gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza,

b) állattartóként, háziállatot vagy az ember környezetében tartott veszélyes állatot elűzi, elhagyja vagy kiteszi, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a vadászatról szóló törvény által tiltott vadászati eszközzel vagy tiltott vadászati módon vadászik, illetőleg a halászatról szóló törvény által tiltott halfogási eszközzel vagy módon halászik vagy horgászik.”

Az állatkísérlet célja

Állatkísérlet kizárólag a következő célból végezhető:

- az ember, a gerinctelken és gerinces állatok vagy növények betegségének, kóros egészségi állapotának, rendellenességének megelőzése, felismerése és gyógyítása, ideértve a gyógyszerek, vegyi anyagok és más termékek termelését, minősítését, hatékonyságának, illetve ártalmatlanságának vizsgálatát;

- az ember, a gerinctelen és gerinces állatok vagy növények élettani állapotának feltárása, vizsgálata, szabályozása vagy módosítása;
- a környezet védelme
- tudományos kutatás;
- oktatás és gyakorlati képzés;
- igazságügyi orvostani vizsgálatok;
- speciális kísérleti állatok tenyésztése.

Állatok kábítása és leölése a prémes állatok kivételével

A kábításra engedélyezett módszerek:

- rögzített lövedékű pisztoly (ún. kábítópisztoly),
- agyrázkódás kiváltása,
- elektronarkózis,
- széndioxid-gáz alkalmazása.

A leölésre engedélyezett módszerek:

- szabad golyós pisztoly vagy puska,
- elektromos áramütés,
- széndioxid-gáz alkalmazása.

Az állatvédelmi feladatok pénzügyi fedezete

42. § (1) Az e törvény szerinti állami feladatok ellátásának, valamint az önkormányzati feladatok támogatásának állami pénzügyi forrásai:

- a.) a központi költségvetésben állatvédelemre előirányzott pénzüsszegek,
- b.) az állatvédelmi hozzájárulás,
- c.) az állatvédelmi bírság.

(2) Az állatok védelmével kapcsolatos feladatok ellátásához állatvédelmi hozzájárulást kell fizetni. Az állatvédelmi hozzájárulásra kötelezett termékek körét, a hozzájárulás mértékét, valamint fizetésének és felhasználásának szabályait külön törvény állapítja meg.

244/1998. (XII. 31.) Kormányrendelet az állatvédelmi bírságról

A bírság összege ötezer forintról százötvenezer forintig terjedhet. A bírságot feladatkörében

- a) a települési, a fővárosban a fővárosi kerület jegyzője,
- b) az illetékes megyei (fővárosi) állategészségügyi és élelmiszerellenőrző állomást, valamint
- c) a természetvédelmi hatóság szabja ki.

Állatvédelmi bírság kiszabható azzal szemben, aki

- Az Ávt. 2. §-ában felsorolt állatok valamelyikének szükségtelenül jelentős fájdalmat, tartó szenvedést, testi károsodást okoz.
- A felügyelete alatt álló állat tartási, takarmányozási, illetve ivóvíz igényének rendszeres kielégítéséről nem gondoskodik.
- Engedély nélküli állatkereskedést folytat.
- Az állat életét indokolatlanul kioltja.

6. sz. melléklet a 32/1999. (III.31.) FVM rendelethez: A mezőgazdasági haszonállatok érzéstelenítés nélkül végezhető beavatkozások

1. Ló, szamár, öszvér esetében:

vérvétel, fogreszelés, szondázás, rektális vizsgálat, vakbél szúrscapolás, vértelen szülészeti segítségnyújtás, besütés.

2. Szarvasmarha, bivaly esetében:

vérvétel, szondázás, szarvtalanítás napos korban vértelen úton, fattyúcsecsbimbó eltávolítás napos korban, bendőmágnes-behelyezés, tályogmegnyitás, krotáliázás, bendő szúrscapolás, vértelen szülészeti segítségnyújtás.

3. Juh, kecske esetében:

vérvétel, bendő szúrscapolás, krotáliázás, tetoválás, tályogmegnyitás, vértelen szülészeti segítségnyújtás, castratio, szondázás, napos korban farokcsontkítás (vagy gumigyűrű igénybevétel, 8 napos korig).

4. Sertés esetében:

vérvétel, herélés 6 hetes korig, tályogmegnyitás, othaematoma megnyitása, napos korban farokkurtítás, krotáliázás, fülcsipkés, napos korban szemfog lecsípés, felnőtt kanok szemfogának rövidítése, vértelen szülészeti segítségnyújtás.

5. Baromfi esetében:

vérvétel, szárnyszámolás (krotáliázás), szárnykurtítás napos korban, elektromos csőr kurtítás napos korban (2004. jan. 1-ig), úszóhártya-bemetszés napos korban, kakassarkantyú-lecsípés napos korban, barbarie kacsák körömvágása és csőr kurtítása kéthetes korig, tetoválás.

6. Strucc esetében:

vérvétel, krotáliázás.

Részletes faji előírások

A borjak tartásának minimális követelményei

- A lekötők sérülést nem okozhatnak. A lekötőrendszereket rendszeresen ellenőrizni kell. A lekötésre használt eszközöknek olyannak kell lenniük, hogy ne okozzanak fulladást vagy sérülést.
- A borjakat naponta legalább két alkalommal kell etetni.
- Minden kéthetesnél idősebb borjú számára biztosítani kell a megfelelő mennyiségű friss ivóvizet.
- A borjút a születését követően haladéktalanul, de minden esetben az élete első hat órájában colostrumhoz kell juttatni.
- Csoportosan tartott borjak részére elegendő szabad területnek kell rendelkezésre állnia ahhoz, hogy azok akadályoztatás nélkül megfordulhassanak, lefekhessenek és felállhassanak, valamint minden borjú számára 150 kg-os testtömegig legalább 1,5 m² területet kell biztosítani. Az egyedi boxban tartott borjak esetében, valamint a lekötéses tartási rendszerű istállóknak a boxoknak, illetve az istállóknak hézagolt oldalfalúnak kell lenniük. Az egyedi bokszt minimális szélessége 90 cm ± 10 százalék, illetve a marmagasság 0,8-szerese.
- Minden borjú számára 150 kg-os testtömegig 1,5 m², 150-220 kg-os testtömegig legalább 1,7 m², 220 kg testtömeg felett legalább 1,8 m² területet kell biztosítani.

Sertéstartás

- malac választás 28 nap után (vagy 21 nap után erre kialakított épületbe),
- fogelvétele és farokkurtítás csak okkal (7 napig érzéstelenítés nélkül),
- herélés 7 napos kor után csak érzéstelenítéssel,
- kocák és kocasüldők lekötött tartásának tilalma,
- kocák és kocasüldők számára biztosítani a játszás lehetőségét,
- kocák és kocasüldők termékenyítés után 4 héttel és ellés előtt 1 hétig történő csoportos tartásakor a kuterica oldalfal minimum 2,8 m kell legyen.

Technológia méretezése:

- kan: minimális alapterület: 6 m²
- természetes fedeztetés esetén: 10 m²
- kuterica (kocaállás): 2,1 x 0,6 m.
- csoportos tartás:

< 10 kg	0,15 m ²
10 – 20 kg	0,20 m ²
20 – 30 kg	0,30 m ²
30 – 50 kg	0,40 m ²
50 – 85 kg	0,55 m ²
85 – 110 kg	0,65 m ²
110 kg <	1,00 m ²

Baromfitenyésztés

Víziszárnyasok:

A tolltépés állatvédelmi szabályait a 32/1999. (III. 31.) FVM rendelet 5. melléklete foglalja magában, amely a tolltépés időpontjait min. +15 °C napi átlaghőmérséklethez (ill. +6 °C minimális hőmérséklethez) köti. A toll szedésére mindig a tollhullatás kezdetén, törzsludakról a tojástermelés szüneteiben, húslibákról hizlalás előtt, tenyésznövendékekről három ízben (a 9-10. héten, majd 6 hét múlva, végül ősszel) kerül sor. Kitenyésztettek kifejezetten, ún. toll-libákat is, amelyekből a gunarokat 9-10 hetes kortól 1 éves korig 45 naponként tépik. A tolltépéshez az állatokat kíméletesen

kell felhajtani és megfogni. Csak azokat a nyakról, a mellről, a has aljáról, valamint a törzs oldaláról és csak az érett tollakat szabad kitépni. Ezek könnyen kijönnek, rugalmasak, szagtalanok, csévájük már száraz, nem véres, s a toll „lelke” áttetsző, így maguktól is kihullanának.

A hizott máj előállításának állatvédelmi szabályait hazánkban a 32/1999. (III.31.) FVM rendelet 4. melléklete tartalmazza. Ebben szerepel a tömésre beállítható állatok átlagos testtömege (kg) és az egyedi testtömeg alsó határa (kg). Vegyes ivarban a fiatal liba átlagos testtömege 3,9-4,2 kg, egyedi minimális testtömege 3,7 kg, míg a tépett liba hasonló értékei: 4,3-5,3 kg, ill. 4,1 kg. A gácsér testtömege mulard kacsá esetében 3,6-4,0 kg, ill. 3,4 kg, míg barbarie kacsá esetében 4,0-4,4 kg, ill. 3,7 kg lehet.

Ketreces tojótyúk-tartás

Ketrec

- 750 m^2 /tyúk, amelyből 600 cm^2 a hasznosítható terület*. A hasznosítható terület magassága minimum 20 cm.
- A ketrec minimális területe 2000 cm^2 .
- Az aljzat dőlése 14 %.
- A ketrecesorok egymás közötti távolsága minimum 90 cm.
- A ketreceknek rendelkezniük kell rövidített függesztőkkel a berendezések függesztéséhez.

* Hasznos terület: szélesség; min. 30 cm, dőlés; 14 %, magasság; min. 45 cm (a fojófészek területe nem számítható a hasznos területbe.)

Fészek: a tojófészek olyan elkülönített terület, ahol a padozat nem lehet a tyúkkal érintkező rácpadozat.

Fészek homok: olyan alom, amely lehetővé teszi a kapirgálást, turkálást.

Kakasülő: 15 cm kakasülő/tojó.

Etető: 12 cm etetővályú/tojó, korlátozás nélkül.

Itató:

- az alkalmazott itató berendezésnek meg kell egyeznie a tojók darabszámával;
- ha az itatók függesztettek, két szopókás vagy kúpos jusson minden tojóra.

Jegyzet: A 2002. január 1. előtt üzembe helyezett ketrecek felújítás nélkül 2003-ig használhatók 450 cm²/tojó felülettel, majd 550 cm²/tojó felülettel (10 cm-es etetővályú/tojó) 2012. január 1-ig. Ettől az időponttól át kell térni a 750 cm²/tojó normára.

Az állatszállításról

A gerinces állatok (pl. a házasított egypatás állatok, a házasított szarvasmarha, juh, kecske, sertés, baromfi, házinyúl, kutya, macska, egyéb emlősök, madarak és halak) szállítására és fuvarozására terjed ki. Szállításnak minősül az is, ha az állattartó az állat továbbítását maga végzi. Országhatáron átlépő (be- és ki) szállítmány esetén akkor alkalmazható, ha nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik.

Nem kell alkalmazni a továbbiakban leírt jogszabályokat, ha

- a) nem kereskedelmi célú a szállítás (a kedvtelésből tartott állatok szállítása is ilyen!)
- b) a szállítás az 50 km-t nem haladja meg
- c) az állattartó a saját járművével vándoroltatás céljából szállít.

Az áruszállítás és ellenőrzés általános szabályai

Az állatok akkor szállíthatók, ha

- a tervezett szállításra alkalmasak (fizikai és egészségi állapot megfelelő),
- szállítás közbeni és rendeltetési helyen történő ellátásukról az állattartó vagy megbízottja gondoskodik,
- állatorvos igazolja a szállításra való alkalmasságot.

A szállítás közben megbetegedett vagy megsérült állatokat el kell különíteni, mielőbb elsősegélyben, illetve állatorvosi ellátásban kell részesíteni, szükség esetén kényszervágást kell végezni.

Szükséges okmányok a szállításhoz:

- marhalevél
- hatósági állatorvosi bizonyítvány (a 41/1997. FM r. mell.: 8/a vagy 8/b vagy 8/c melléklete szerint) (a határon kézbe kerül: „Állategészségügyi exportbizonyítvány”).
- szállítói nyilatkozat (állategészségügyi, állatvédelmi előírásokat betartja, olyan járművet használ, ami megfelel a vonatkozó előírásoknak) (gépjármű esetén a 41/1997. FM rend. 78. §: a ker. főáo. eng.),
- a fuvaroztató megfelelő kíséréséről gondoskodik.

A nemzetközi szállításnál minden esetben, belföldön a 8 órát meghaladó szállítás esetén a szállítónak, illetve a fuvarozónak útitervet kell kiállítani, s ezt az állategészségügyi igazoláshoz mellékelni kell (az indulás előtt, az út alatt, majd a megérkezéskor kitöltendő részek!).

Ha a szállítóeszköz menet közbeni etetésre és itatásra alkalmas, akkor az útra elegendő mennyiségű ivóvizet és takarmányt is kell szállítani.

A hatósági állatorvos a megállóhelyeken ellenőrizhet, dönthet az út folytatásáról.

A szállítás során a szállítmányt a hatósági állatorvos csak akkor tarthatja vissza (2 órán túl külön jogszabályban), ha az állatok egészsége vagy állatvédelmi szempontból szükséges.

